משל מי · מאכילו ומשקהו ומכבדו: **מאי נפקא ליה מינייה** · מאי חסרון כיס איכא לגביה: **עודין זה לזה מעשר עני** · אם יש לאחיו מעשר שני פודה הבן משלו לצורך אחיו **בלא תעמד** ולא **תעמוד** הרי הוא כגופו שהרי הוא אוהבו ומחזיקו עליו ולא אחר מיהו לגביה והרי הוא כמי שפודהו הוא בעצמו: **ומאכילין זה לזה מעשר עני** · אם יש לבן מעשר עני לחלק לעניים מאכילו לאחיו אם אחיו עני וכן כולם אע"פ שחייב עליו כגופו ואם לא היה בידו מעשר זה היה נותן לו מזונות משלו: **לעבדפס** עליו מוכל להאכילו ולהשקותו מדה ביצוית ואם אחיו צריך לסעודה יתירה יאכילנו מעשר עני: **שיעול אחיו ארנקי כו'** · ולא אמרת כבוד האב על הבן בחסרון כיס אינו אלא מן אב, אם כן האי ארנקי דקאמר רבי אליעזר משל אב הוא, ומאי נפקא ליה מינה להכלימו: **ולנמא רחם** · ואמר לאבוה מידי בריתמיה: **וקא עבר** · רב הונא: **משום לפני עור** · שגורם לבנו לחטוא: **כפומבייני** · במקום התפירה שאינו נחסר מדמיו בכך כגון בסולין: **הנשרפין בנסקלין** · משמע אחד מן הנשרפין נחשבים בנסקלין הרבה וקי"ל (סנהדרין ד' עט:) כל חייבי מיתות שבתורה שנתערבו ואין ידוע איזה מהן בקלה ואיזה מהן בחמורה כולן ידונו בקלה שאין אחה רשאי למשוך את הקל לעונש חמורים: **רבי שמעון אומר ידונו בסקילה** · שהיא קלה דאית ליה לרבי שמעון שריפה חמורה מסקילה וטעמא מפרש בסנהדרין (דף נ'): **אמר ליה** · רב יהודה בריה דרב יחזקאל לרב יחזקאל: אכא לא תחנייא הכי "הנשרפין בנסקלין" והוו נסקלין רובא דא"כ אמאי תנא נעמא משום דשריפה חמורה תיפוק לי דלויא למימר כולן בשריפה דא"כ אזלת לך בתר מיעוטא: **הנסקלין בנשרפין** · דתנא "ג' הנשרפין רובא ידונו בסקילה מפני שהיא קלה: **פשט רבנן הוא דקאמרי ליה לרבי שמעון הוי** · אלא דקאמרי "שהסקילה חמורה" לאו טעמא יהבי למילתייהו אלא הכי אמרי ידונו בשריפה בתר רובא, ודקאמרת "ידונו בסקילה להקל עליהם" אין אתה מיקל אלא מחמיר שהסקילה חמורה: **לא מיפא לאכוך הכי** · להודיעו פתחוס שהוא טועה דקאמרת לי' לא תחנייא הכי: **כך כתוב בתורה נעורי קא מצער ליה** · והרי הוא כאומר לו עברת על ד"ת: **מקרא כתוב בתורה כך** · ואומר לו המקרא כמו שהוא כתוב והוא עלמו יבין שטעה: **אכא אומר השקיני מים** · ויש מלוה אחרת לפני לעשות כגון לקבור את המת או לויה: הכא

משל מי? רב יהודה אמר משל בן רב נתן בר אושעיא אמר "משל אב, אורו ליה רבנן לרב ירמיה ואמרי לה לבריה דרב ירמיה כמ"ד משל אב מתיבא נאמר כבד את אביך ואת אמך" ונאמר כבד את ה' מהונך מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיס ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מינה? לביטול מלאכה תיש ב' אדם שני שותפין, האב ובנו, הרב ותלמידו, פודין זה לזה מעשר שני ומאכילין זה לזה מעשר עני ואי אמרת משל בן נמצא זה פורע חובו משל עניים, לא צריכא להעדפה, אי הכי היינו דקתני עלה אמר רבי יהודה "תבא מאורה למי ושמאכיל את אביו מעשר עני" ואי להעדפה מאי נפקא מינה? אפילו הכי זילא ביה מילתא ת"ש שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם "כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים בפניו ואינו מכלימו ואי אמרת משל אב מאי נפקא לי' מינה? בראי ליורשו זכי הא דרבה בר רב הונא, דרב הונא קרע שוראי באנפי רבה בריה אמר "איזול איחזי אי רתח" אי לא רתח", ודלמא רתח וקעבר "אלפני עור לא תתן מכשול"? "דמחיל ליה ליקריה, והא קעבר משום "בל תשחית? דעבד ליה בפומבייני, ודילמא משום הכי לא רתח? דעבד ליה בשעת ריתחיה: מתני ליה רב יחזקאל לרבי בריה הנשרפים בנסקלים רבי שמעון אומר ידונו בסקילה שהשריפה חמורה אמר ליה רב יהודה בריה "אבא לא תתניא הכי: נמאי אריא שריפה חמורה תיפוק לי דדרובא נסקלים נינהו אלא הכי אתנייא הנסקלים בנשרפים, א"ל אי הכי אימא סיפא והכמים אומרים ידונו בשריפה שהסקילה חמורה מאי אריא דסקילה חמורה תיפוק לי דדרובא נשרפים נינהו? א"ל, הם רבנן הוא דקאמרו ליה לר"ש: דקאמרת שריפה חמורה לא סקילה חמורה} א"ל שמואל לרב יהודה שיננא לא" תימא ליה לאבוך הכי דתניא הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה אל יאמר לו "אבא עברת על דברי תורה" אלא אומר לו אבא כך כתוב בתורה כך כתוב בתורה צערו קא מצער ליה אלא אומר לו אבא מקרא כתוב בתורה כך אלעזר בן מתיא אומר אבא אומר "השקיני מים" ומצוה לעשות מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה שאני ואבא חייבים במצוה, איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה לעשות ע"י אחרים תעשה על ידי אחרים, וילך הוא בכבוד אביו אמר רב מתנה "הלכה כאיסי בן יהודה/ א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא "האב שמחל על כבודו כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול ורב יוסף אמר "אפי' הרב שמחל על כבודו, כבודו מחול שנאמר "ויי' הולך לפניהם יומם" אמר רבא הכי השתא התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא, ותורה דילית היא, מחיל ליה ליקריה הכא

רב יהודה אומר משל בן אם נזדמן לו כיבוד אב ואכילת עלמו ואכילת תבירו כילד יעשה אם יעסוק בכבוד אביו הלא אכילת תבירו קודמת כדאמרינן בחלו מליאות (נ"מ דף נג:) יכול אמר לו אביו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל וכו' והייתו אל תחזיר שאומר לו יעסוק בכבודי דאל תחזיר בחנם לא אלטריך קרא משמע א"כ דאכילת תבירו קודמת לכיבוד אב ואם יעסוק בכבוד אביו הלא אכילת תבירו קודמת בכבוד אביו הרי אכילתו קודמת דכתיב (דברים טו) אפס כי לא יהיה בך אביון (נ"מ נ: נג:) שלך קודם לכל אדם ואם יעסוק בכבודו הרי כבוד אביו קודם. למאן דאמר משל בן* ומרלה לר"ש שיעיה כבוד אביו ואכילת תבירו ויעסוק באכילתו דהא דאמר כיבוד אב קודם היינו דוקא להניח לאביו לעשות רצונו בממונו לפי שאינו גוף הכיבוד אבל באכילתו כיון שאין האב נהנה באכילה עצמה אין הבן חייב להפסיד אכילתו בשביל אביו ואע"ג דאמרינן בסמוך כדי שיטול ארנקי ויטיל ליס ואינו מכלימו למ"ד משל בן הא מיירי באינו עניו שיש לאב קורת רוח בכך כגון שזורקו ליס למירמא אימתא אאביה ביתיה דאי לאו הכי אם בחנם משליך רשע הוא דעובר בכל השחית ואפילו היכא דשוגג הוא ומשליכו בחמתו מ"מ נהנה בהשלכת ארנקי ומש"ה אין להכלימו: **אורן** ליה רבנן לרבי ירמיה כמ"ד משל אב · משמע שכך הלכה וכן פסק בשאלתות דרב אחאי בפרשת וישמע (סוף סימן מ) ופסק הילכתא דליה ליה לאב ואיה ליה לבן חייב הבן לזון אביו וכן פסק ר"י ור"ח דאם אין לאב ממון והבן יש לו לעריך הבן לפרנסו ומשו דלא יהא אלא אחר כדאמר בגערה שנתפתחה (כתובות דף מט:) *דרב אכפייה להאוא גברא ואפיק מיניה אדבע מאה זוזי לצדקה ועוד דאמרינן בירושלמי אמר רבי יוסי הלוחי דהויין כל שמעתתי בדיני לי כהך שכופין את הבן לזון את אביו ועוד ראיה מהא דאמר בירושלמי דרבי יוחנן ורבי יאשיה הוו קאזלי בתורחא אתא ההוא גברא וקא נסק לכרעיה דרבי יוחנן אמר מאי אתי אמר ליה דאמרי ליה זיל לעוק בבי כנישתא כלומר הוריתי לו שיעשה כל כך שיפרנסנו בנו א"ל אמאי לא אכפי' מר אמר ליה כגון זו כופין בתמיה אמר ליה אתא לריכה לכך פירוש וכי לא ידעת דכופין פשיטא דכופין ועוד ראיה מירושלמי שהבאתי למעלה כבד את ה' מהונך אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור וכיבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך ונתפרש בין יש לו הון ובין אין לו הון: **דמחיל** ליה ליקריה · ולריך לומר שהודיעו קודם לכן שלא יהא כמו נתכוין לאכול [בסר] חזיר ועלה בידו בסר טלה דאמר לקמן בפ' בתרא (דף פח:) שלריך מחילה וכפרה: **ותיפוק** לי משום דרובא נסקלין נינהו · לפוס ריסטא ס"ק ואפילו היתה סקילה חמורה הין נסקלים ואין זה נכון לפרש שלפי מה שמניה הנסקלים בנשרפים אף על גב שנשרפים רובן הן בסקילה לפי שהיא קלה אלא הכי פירושו למה לי שריפה חמורה אפילו הס שוות תיפוק לי משום דרובא נסקלים נינהו:

עין משפט נר מצוה

שמד א מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ג סמג עשין קי טוש"ע י"ד סי' רמ סעיף ב:

שמה ב מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' יח:

שמו ג מיי' פ"ו מהל' מתנות עניים הלכה יג:

שמז ד טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' ה כסא"ה:

שמח ה מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' מ:

שמט ו ז מיי' פ"יד מהלכות סנהדרין הל' ד והל' ז:

[בוכמים ל: בד"ה מעלה העוף כו' קיימו פוס' אכיעיל זו בספק וע' תוס' כ"מ לג. ד"ה אכיעיל]

שנ ח מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה יח טוש"ע י"ד סימן רמ סעיף יח:

שנא ט מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה יח טוש"ע שם:

שנב י מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי"ב:

שנג כ מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי"ט:

שנד ל מיי' פ"ה מהל' מיה הלכה יח טוש"ע שם סימן רמב סעיף לב:

נוסח

מעשה יום ר' יחנאל ור' יהודה בריה ואמרו לומדים איך יבין בריה נשיה בבריו כשיבנה לאמן בבני אביו

תת נוסח

איך מדעניים חייבי איתה בן שתבקבו

לפיכו אם איתא דרבא אכפייה לבר נתן

נוסח

מדוע לדעות-וכיבוד אב מה זעיים

תוס' ר"י הזקן

לבטול מלאכה · שנתבטל ממלאכתו כשמאכילו:

ב) בלא הוטש דאחר הוא ולא קרינן כי יגאל איש ממעשרו ויסף חמישיתו ומאכילים אם האחר עני: פורע חובו · עליו פוטל לפרנסו · להעדפה שרשאי להעדיף מזונותיו ממעשר עני ולא הוי פורע חובו שאם הוא נותן לו די ספקו כמו שמוטל עליו: מאי נפקא לו מינה · הרי הוא נותן לו מה שמוטל עליו ליתן: והלכתא משל אב · סמתיבתא דאי ליה לאב וריוה לבן כייפינן לו כשואל ולא כמוהיר: הלולא

נוסח

דבאי דבר אמר ר' יוסי אמר ר' יוסי אמר ר' יוסי